

АКСІОЛОГІЧНА РОЛЬ КУЛЬТУРИ В ПОДОЛАННІ КРИЗИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Проблеми, пов'язані з руйнуванням українського села, знаходяться сьогодні у центрі дослідницької уваги. Наукова думка намагається дати відповідь на питання, що привело українське село до кризового стану і які існують шляхи виходу з нього. У наукових розробках аналізується переважно дія соціальних, економічних та політичних чинників. Проте, останнім часом, помітно зріс інтерес до дослідження духовних і культурних процесів та їх впливу на вирішення проблем розвитку українського села. Науковий інтерес викликають розробки таких сучасних дослідників як П. Гнатенко, О. Донченко, В. Хромова, Т. Єфременко. При всій різноманітності поглядів дослідники одностайні в одному – констатують занепад духовності і культури в українському селі.

Досить негативними наслідками в культурному відношенні обернулась для села аграрна реформа.

Негативні тенденції проявляють себе насамперед у галузі освіти про що свідчить скорочення кількості освітянських закладів. У першу чергу таке скорочення відбувається за рахунок скорочення сільських загальноосвітніх шкіл. До цього слід додати зменшення кількості закладів культури: бібліотек, клубів, будинків культури. Це збіднює духовне життя сільського населення, обмежує доступ до духовних цінностей, можливості духовного зростання та розвитку.

Українське селянство стало таким же заручником бездуховності, як і все українське суспільство. Його духовно-культурний розвиток деформується під натиском низькопробних сурогатів світового та вітчизняного маскульту, примітивних ціннісних орієнтирів [1, с. 82].

Культура повинна стати дієвим фактором розвитку сучасного українського села. Щоб реалізувати цю соціальну функцію, вона повинна виконати такі завдання:

- відродити духовність та повернути українського селянина до споконвічних морально-духовних підвалин людського буття;
- забезпечити модернізацію українського села та формування ринкових відносин;
- сформувати свідомого і культурного господаря, сільськогосподарського працівника нового типу, здатного самостійно знаходити раціональні рішення і засоби для їх реалізації.

Для того, щоб українське село стало по справжньому сучасним, а український селянин сучасним цивілізованим виробником, необхідні зміни консервативних ментальних структур. Традиційно ментальність українського селянства характеризується такими рисами як слабка активність щодо сприйняття будь-яких новацій, намагання уникнути

господарського ризику, недооцінка значимості інтелектуальної праці, ототожнення поняття праці фізичною працею, натуралізм [3, с. 108]. Їх наявність свідчить про певний консерватизм, що притаманний українській сільській ментальності, що завжди був фактором закріплення культурної відсталості сільських мешканців. Показовим у цьому відношенні є ставлення українських селян до знань, освіти: освіта розглядалась не як джерело знань та культури, а як шлях до зміни статусу, до більш легкого в селянській уяві життя. Звичайно, на підставі зазначеного не можна робити висновок про те, що цей консерватизм повністю визначає стан української селянської ментальності, але він ще досить відчутний у ціннісних орієнтаціях, господарській поведінці, способі життя в цілому. Подолання консервативних ментальних структур можливе під впливом сучасних культурних новацій і вимагає розвитку інтелекту, здібностей, індивідуального творчого потенціалу. Провідна роль у цьому належить прогресивним знанням, технічним, технологічним і організаційним інноваціям.

У зв'язку з цим підсилюється роль освіти. Насамперед освіта розвиває в людині здатність до сприйняття нових наукових ідей, технічних розробок, форм діяльності. Вона сприяє активізації та розвитку ділових якостей та підприємливості, формує інтелект, виявляє готовність до прийняття ефективних рішень.

Створення умов для одержання високоякісної освіти сільським населенням – одне з першочергових завдань державної політики в освітянській сфері. Особлива увага повинна бути приділена шкільній освіті, яка потребує значної державної підтримки починаючи з вирішення елементарних господарських проблем і завершаючи оснащенням сільських шкіл сучасними технічними засобами навчання [2, с. 93].

Необхідно створити систему просвітницької роботи, яка б включала діяльність просвітницьких центрів, лекторіїв, шкіл, курсів підвищення кваліфікації кадрів, народних університетів. Потрібно максимально використовувати такі форми просвітницької діяльності як лекції, науково-практичні конференції, семінари, зустрічі за круглим столом, виставки, екскурсії.

Розглядаючи питання про роль культури у трансформаційних процесах в українському селі, слід зазначити, що результативність дії цього фактора залежить від вирішення економічних проблем: економіка повинна працювати на духовно-культурний розвиток людини.

Список використаних джерел

1. Іваненко О. Село, селяни та аграрна реформа: український варіант // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2007. – № 2. – С. 128–149.
2. Статистичний щорічник Черкаської області за 2007 рік. – Черкаси, 2008.
3. Єфременко Т. Економічна ментальність українського етносу //

Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2007. – № 2. – С. 103–127.